

Låt inte oppositionen flyga under radarn

Dagens Samhälle den 7 oktober 2025

KRÖNIKA: Med cirka elva månader kvar till valet börjar valrörelsen sakta vevas igång och väljaråsikter ta form. En spännande fråga i sammanhanget är vad vi egentligen grundar våra val av parti på? Forskningen talar om två modeller.

Mandatmodellen: vi röstar framåtsyftande på det parti vars program vi tror mest på. Denna modell har dominerat sedan 1950-talet men förutsätter rationella framtidsbedömningar.

Ansvarsmodellen: vi ser bakåt och kräver redovisning av hur makten har använts. Här finns empiriskt stöd, medborgare tenderar att belöna eller bestraffa sittande regeringar beroende på resultat.

Att bortse från att ställa majoriteter till svars vore kortsiktigt och ett svek mot vår demokratiska plikt. Min känsla är att vi här har lite av en blind fläck i svensk kommunal valjournalistik. När lokalmedia väl kritiskt granskar kommunpolitiken riktas i regel uppmärksamhet mot majoriteten medan oppositionen typiskt flyger under radarn. Majoriteten dissekeras: budgetar, skolnedläggningar, kommunrankningar, vallöften – det nagelfars. Oppositionspartierna får stå vid sidlinjen, dra nytta av medias granskning och peka finger utan egen kritisk genomlysning.

Detta är problematiskt. För välgrundade val av parti i kommunvalen behöver vi nämligen också veta hur oppositionen agerat. Hur har de använt sina mandat i fullmäktige? Har de lagt självständiga budgetförslag, egna motioner och interpellationer eller visat aktivitet i talarstolen?

Ta Orust kommun som exempel. Förra året gjorde ST-tidningen en intressant granskning som fann att Sverigedemokraterna, trots att de är kommunens tredje största parti, varken lagt fram en egen budget eller visat upp någon vidare närvaro i fullmäktige. Tvärtom har partiets gruppledare öppet medgett att man inte har kompetensen att ta fram en budget. Samtidigt har stolar ekat tomma. Endast en gång på året har alla sex mandat varit besatta, och vid ett möte deltog bara en ledamot. Numera står till och med en av partiets stolar permanent tom.

Exemplet illustrerar kärnproblemet. Politik handlar inte om retorik utan om att prioritera begränsade resurser. Här blir ansvarsmodellen viktig: medborgare måste kunna utvärdera hur partier hanterar ansvar innan de får makten. Den som inte fungerar i opposition kan svårligen lova regeringsduglighet.

Oppositionens roll är ett demokratiskt prov. Den som inte fullgör ett trovärdigt oppositionsarbete kommer sannolikt inte leverera i regeringsställning. Därför måste vi ställa samma krav på oppositionen som på majoriteten. Medierna har skyldigheten att inte nöja sig med maktkritik – de måste också granska oppositionens agerande.

I slutändan handlar det om att utvärdera både de som styrt och pröva trovärdigheten hos dem som vill ta över. Om de i opposition inte presenterar budget, deltar i debatten eller ens dyker upp på möten, varför skulle vi tro att de förmår axla ansvaret vid rodret? Inför kommande val bör lokalmedia därför granska oppositionspartiernas agerande under denna mandatperiod lika noga som

majoritetens. Och vi medborgare bör aktivt söka information om hur våra oppositionspartier faktiskt betett sig i fullmäktige.

Gissur Ó Erlingsson